

Til Olje- og energidepartementet

Finnsnes den 30. september 2022

HØRINGSUTTAELSE FRA PROFILGRUPPA PÅ STRØMNETTUTVALGETS UTREDNING NOU 2022:6 «NETT I TIDE – OM UTVIKLINGEN AV STRØMNETTET»

Strømnettutvalget har foreslått en rekke tiltak som sammen skal bidra til et betydelig løft for nettutviklingen i Norge. Utvalget mener tiltakene vil kunne

- *redusere tiden* det tar fra behovet for nett blir kjent, til nettet står ferdig og kan tas i bruk
- føre til en *bedre utnyttelse av dagens nett*
- bidra til en mer *samfunnsmessig rasjonell nettutvikling*
- sikre en mer *transparent og standardisert tilknytningsprosess*, som klargjør rettigheter og plikter og fører til mer lik behandling av like saker

Profilgruppa mener de foreslåtte tiltakene vil kunne gi en noe raskere nettutvikling, men at den samla effekten av tiltakene ikke på noen måte vil imøtekomme de utfordringer som en rekke regioner, kommuner og næringsliv nå står i. Dette er utfordringer som er direkte relatert til mangel på kritisk viktig infrastruktur for overføring av tilstrekkelig miljøvennlig elektrisk strøm.

Sett i lys av alvorlighetsgraden og størrelsen på utfordringene, mener Profilgruppa at Strømnettutvalget har vært for forsiktig i sin tilnærming til problemstillingene de er bedt om å se på. Effekten av flere av utvalgets tiltak svekkes ved at ansvars plassering og oppgavebeskrivelse blir uklar og overlatt til nettselskapene – som naturlige monopolister – å finne ut av og definere selv eller i samråd med andre nettselskaper. Retningen pekes i stor grad ut gjennom anbefalinger og i veiledningsform, mens vi mener at situasjonen krever en større grad av konkretisering, formalisering og i flere tilfeller en presisering av rettigheter og plikter gjennom forskriftsfesting.

Profilgruppas kommentarer til Strømnettutvalgets tiltak for å redusere tidsbruken ved planlegging og utbygging av strømnett

Ifølge utvalget ligger det en mulig innsparing i tid på opp mot 2-3 år dersom nettselskapenes forarbeid til melding og konsesjonssøknad er så godt at man unngår behov for større tilleggsutredninger, og dersom involvering og forankring hos berørte parter er så solid at man unngår omfattende klager og innsigelser.

Profilgruppa mener utvalget har gjort en god analyse av hva som vil kunne bidra til et bedre forarbeid og en sterkere forankring, og vi vil her framheve:

- ✓ at nettselskapene blir bedre på forventningsavklaring samt dialog og tidlig informasjon (som kan anvendes som beslutningsstøtte) for nye og eksisterende kunder som ønsker å ta ut effekt
- ✓ at nettselskapene tidlig involverer berørte parter – kommuner, interesseorganisasjoner, bedrifter og grunneiere – og at dette skjer på en god og grundig måte som både kvalitetssikrer det langsiktige planarbeidet og forbedrer forarbeidet i konkrete konsesjonssaker. Tidlig involvering vil i tillegg avklare enighet og uenighet, realitetsorientere partene, forankre arbeidet, gi en smidigere prosess og en større aksept for resultatet.

Tiltakene som utvalget foreslår for å oppnå større involvering, er imidlertid for få og for svake. Hovedutfordringen er – etter Profilgruppas oppfatning – en underutvikla samhandlingskultur mellom nettselskap på den ene siden og kommuner, næringsliv og berørte parter på den andre.

Som tverrsektoriell næringsforening har Profilgruppa flere års erfaring med involvering i regionalt KSU-arbeid og har også nylig rukket å delta i ett av Statnetts første dialogmøter med presentasjon av områdeplan Nord. Vi tror utvalget har store forventninger til den involvering og samhandling som nettselskapene vil klare å legge inn i sine eksisterende prosesser og møtearenaer for langtidsplanlegging, ref utvalgets forslag om å **videreutvikle ordningen med KSU og områdeplaner med regionale dialogmøter**. For folk som ikke driver med nettplanlegging i det daglige, er det utfordrende nok å forstå hvor kraftsystemutredninger og nettutviklingsplaner begynner og hvor de nye områdeplanene slutter. Et årlig 2 timers møte hvor nettselskapene presenterer sine ferdige planer er en god start, men her er det en vei å gå før man kan kalle aktiviteten for dialog og involvering. Utvalgets forslag om å **se på beste praksis, utvikle Digital KSU og gi føringer om involvering gjennom retningslinjer fra NVE** - alt dette er bra. Men Profilgruppa stiller spørsmål ved om man her har plassert samhandlingsfokus på riktig tidspunkt og arena. Vi mener nettselskapenes involvering av kommuner og næringsliv i langtidsplanlegging bør skje både *forut for* og *på siden av* arbeidet med kraftsystemutredninger og områdeplaner.

Det er mye kunnskap som skal sammenstilles og analyseres i en KSU-prosess, og bare deler av denne kunnskapen må nødvendigvis hentes fra samfunns- og næringslivet i nedslagsfeltet til utredningsansvarlig konsesjonær. Et eksempel er kunnskap om utviklingstrekk, status, mål og planer for ulike bransjer og sektorer i den aktuelle regionen, en kunnskap som er avgjørende i nettselskapenes arbeid med å lage realistiske framskrivninger av etterspørsel etter nettkapasitet i et bestemt område.

Profilgruppa mener reell involvering av berørte parter i nettselskapenes langtidsplanlegging må gjøres gjennom etablering av nye, godt planlagte, forutsigbare og tilpassa prosesser og møteplasser, hvor utgangspunktet er nettselskapenes behov for kunnskap om og kjennskap til det samfunns- og næringslivet de skal planlegge og utvikle nett til, herunder kommunenes arealplaner, effektkrevende bedrifters investeringsplaner osv. Denne arenaen fins ikke i dag, og en videreutvikling av KSU-prosessen og de nye områdeplanene med tilhørende dialogmøte er ikke egnet til formålet, da fokus naturlig nok ligger på utvikling og formidling av planer den andre veien – fra nettselskapene til omverden.

Når det gjelder utvalgets forslag om å **forbedre møteplasser og tilrettelegge for involvering i nettselskapenes utredningsprosesser** så oppfatter Profilgruppa det som avgjørende at nettselskapene selv er ansvarlig for involvering og tilrettelegging for dialog, og foreslår at dette forsterkes og formaliseres gjennom forskrift om energiutredninger. Vi støtter dermed ikke innspill som er kommet til utvalget med forslag om opprettelse av ulike eksterne samhandlings- og koordineringsorgan på lokalt eller regionalt nivå.

I konkrete konsesjonsaker anser vi utvalgets presisering av at **nettselskapene må involvere berørte aktører tidligere og gjøre grundigere forarbeid med søknader og utredninger**, som særdeles viktig. (Tidlig dialog og avtale med grunneiere, informere kommuner om saker som berører dem osv.) Også i enkeltsaker vil en generell utvikling av samhandlingskulturen med faste og forutsigbare møteplasser, være til hjelp og bidra til redusert tidsbruk. Profilgruppa mener imidlertid at utvalget også i dette forslaget er for lite konkret og tydelig i sin tilnærming, og at anbefalinger i en veileder fra konsesjonsmyndighetene ikke har samme virkning som tydelige forskriftsfesta krav til nettselskapene om grundig forarbeid og tidlig involvering.

Selv om det ikke er store endringer, så er utvalgets arbeid med å **stadfeste oppdaterte retningslinjer for utredning og bruk av kabel som alternativ til sjøledning**, et godt eksempel på hvordan en bedre forventningsavklaring kan påvirke ledetiden i positiv retning. Profilgruppa kan vise til utallige eksempler fra egen region som illustrerer hvor lite kjennskap det er til gjeldende retningslinjer på dette området, og hvilke konsekvenser dette har hatt (og fortsatt har) for tidsbruken i konkrete konsesjonsaker.

Utvalgets forslag til **innføring av frister og framdriftsplan** er så forsiktig og full av forutsetninger at det nesten ikke kan tolkes som et forslag. Når utvalget mener at *....etterlevelsen av fristene forutsetter tilstrekkelige ressurser hos nettselskap og NVE*, og at en strengere håndheving av fristene bare kan gjøres dersom fristene er *realistisk å etterleve*, så faller mye av tyngden ut. Ulike forvaltningsnivå, interesseorganisasjoner, bedrifter og enkeltpersoner forholder seg daglig til høringsfrister og saksbehandlingsfrister, uavhengig av hvilken kapasitet og ressurser de måtte ha. Profilgruppa er enig med utvalget i at det vanskelig kan settes *en* frist for hele konsesjonsprosessen, men vi håper at konkrete frister for delprosessene kan komme raskt på plass og at de kan effektueres og håndheves strengt. Bare da kan de bli et virkemiddel for å få ned ledetiden.

Profilgruppa har ingen problemer med å støtte forslaget om å **kjøre flere parallelle prosesser, både hos nettselskapene og hos konsesjonsmyndighetene**. I forhold til bekymringen knyttet til risiko med tidlig utredning og parallelle prosesser, vil vi spille inn at nettselskapene kan redusere risikoen gjennom tidlig involvering og god dialog med berørte parter. En **videreutvikling av fast-track** med et raskere behandlingsforløp for mindre og ukompliserte saker som er godt og grundig forberedt, vil være et sterkt incentiv til både nettselskap og berørte parter, om å gjøre et grundig forarbeid.

Profilgruppas kommentarer til Strømnettutvalgets tiltak for å forbedre tilknytningsprosessen og ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av nettet i en tid med stor usikkerhet

Alle utvalgets forslag knytta til **digitalisering og standardisering** av prosessen samt **forbedret informasjon** i alle deler av forløpet, vil uten tvil påvirke ledetiden i positiv retning. Flere av forslagene vil samtidig bidra til en bedre samhandlingskultur, ettersom de er innrettet på en måte som gir større åpenhet og har likebehandling som resultatmål. Gode eksempler her er **nasjonale kapasitetskart** og **offentliggjøring av lister med oversikt over reservert kapasitet, innsyn i egen sak** og **økt tilsyn med nettselskapenes etterlevelse av tilknytningsplikten**.

I lys av den kritiske situasjonen som mange lokalsamfunn og regioner befinner seg i (eller vil befinne seg i de neste årene), mener Profilgruppa det vil være en større aksept for mer bruk av **tilknytning med vilkår**, både for nye og eksisterende kunder, samt at **nettselskapene i sin driftspolicy blir nødt til å ta en større risiko** ift å

tildele mer kapasitet til kunder med utgangspunkt i eksisterende anlegg. At **retten til å holde på en gitt kapasitet blir prissatt og må betales for**, er også forståelig, det fremmer samtidig likebehandling og frigjør sannsynligvis en del kapasitet i anstrengte nett.

Profilgruppa er helt uenig i utvalgets konklusjon og løsning på nettselskapenes utfordringer med prioritering av kunder og tildeling av kapasitet. Miljøvennlig strøm og den nødvendige nett-infrastrukturen som skal føre strømmen fra produsent til sluttbruker er et begrenset gode som i mange tilfeller vil være utslagsgivende for om en bedrift eller et lokalsamfunn vil leve og utvikle seg, eller ikke. Å **oppretholde først-til-mølla prinsippet** i tildelingen av kapasitet kan vanskelig forsvares, og argumenter som at en nøytral og ikke-diskriminerende tildeling sørger for at lønnsomme prosjekter prioriteres foran ulønnsomme, holder ikke mål. At nettselskaper på nasjonalt og regionalt nivå skal vurdere modenhet på prosjekter innenfor et bredt spekter av bransjer – med objektive kriterier og unngå bruk av skjønn – det er også en betydelig utfordring.

Profilgruppa mener at kriteriene for tildeling av kapasitet ikke skal basere seg på nettselskapenes bransjenorm. Kriteriene må utvikles på et overordna og bredt samfunnspolitisk nivå, hvor det tas hensyn til miljø og klima, nasjonale behov, beredskap og lokal samfunnsutvikling. Utvalget ønsker tiltak som forhindrer prioriteringskriterier som forfordeler spesifikke kundegrupper eller baserer seg på politiske målsettinger. Profilgruppa mener det motsatte. Politiske målsettinger er allerede inne å påvirker prioriteringene, ref elektrifiseringen av Melkøya som vil sluke det meste av kapasitet i Nord

Ift utvalgets tiltak som retter seg mot **energieffektivisering og bedre utnyttelse av fleksibilitetsressurser**, ønsker Profilgruppa å ta ned forventningene. Ved omlegging og grønt skifte, blir mulighetene for å utnytte andre energibærere noe redusert. Kamuflering av et reellt behov, ved å påpeke at det er tilstrekkelig kapasitet bare sluttbrukerne anvender den tilgjengelige energien på en mer fleksibel måte, er ikke ønskelig.

Med vennlig hilsen

for **Profilgruppa**

Jan Fredrik Jenssen

Styreleder

Telefon 901 73 092

Linda Lien

Sekretariatsleder

Telefon 951 08 738

Profilgruppa er en tverrsektoriell klynge av bedrifter og virksomheter innenfor nærings- og samfunnsliv i Midt-Troms. Klyngen har eksistert i 30 år og har 45 medlemmer, alle lokalisert til Midt-Troms regionen som består av kommunene Senja, Sørreisa, Dyrøy, Målselv, Bardu og Salangen med til sammen 30 000 innbyggere. Majoriteten av medlemmene i Profilgruppa er private bedrifter innenfor industri, sjømat og energi samt leverandører til disse næringene. Medlemsmassen består i tillegg av bygg og anlegg, handel, bank og finans, transport og reiseliv samt kompetanse og utviklingsaktører som studiesenter, næringshage og videregående skole. På offentlig side har Profilgruppa medlemmer fra Forsvaret, Statskog, NAV, kommuner og regionråd.

Målsettingen for samarbeidet i Profilgruppa er å bidra til utvikling og vekst for hver enkelt medlemsbedrift og virksomhet, samt etablere nettverk som kan gagne hele regionen. www.profilgruppa.no